ПРОВІДНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІРШОВАНОГО ТВОРУ

Я. С. Грищенко
доцент, кандидат філологічних наук
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Протягом століть віршований твір з його унікальною структурою і глибоким змістом повсякчасно привертає увагу дослідників. Вивченням композиції й архітектоніки віршованих творів займалися, як літературознавці, так і лінгвісти. Цю роботу присвячено окресленню основних напрямів дослідження віршованих творів з лінгвістичної точки зору.

Сьогодні дослідження віршованих творів проводяться за декількома напрямками: структурно-семіотичним, когнітивно-поетичним та прагматичним.

У структурно-семіотичному напрямі (М. Ю. Лотман, Н. В. Альохіна) віршований твір розглядається як певним чином організована семіотична структура, в основі структурного аналізу якої, є погляд на літературний твір як на органічне ціле, кожен з елементів якого реалізується лише у відношенні до інших елементів та до структурного цілого усього тексту. Сама ж цілісність міститься у тому, що художній твір являє собою деяку реальність та у якості такої може членуватися на частини. Одна з провідних властивостей художньої реальності має виявитися при відокремленні того, що входить у саму сутність твору, від ознак, при зміні яких зберігається специфіка твору.

Когнітивно-поетичний напрям (Л. І. Бєлєхова, Л. В. Димитренко) присвячений вивченню онтологічних та гносеологічних властивостей словесного поетичного образу з метою визначення тенденцій та закономірностей його формування й функціонування у поезії, що надає можливість для аналізу віршованих творів у рамках лінгвокогнітивної парадигми. Це здійснюється шляхом аналізу, в рамках сучасної когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістичних знань, змін, які відбуваються у семантико-когнітивній структурі словесного поетичного образу на тлі еволюції художньої свідомості та видів поетичного мислення.

Прагматичний підхід до аналізу поетичного твору висвітлюється у роботі Е. А. Гришиної, де дослідниця застосовує апарат теорії мовленнєвих актів до опису структури поетичного тексту, для визначення якої вона використовує загальновживане визначення структури як взаємовідношення елементів тексту, при якому зміна одного з них веде до зміни інших. Провідним критерієм вищезгаданого підходу є «відповідальність мовця за власне висловлювання», де під останнім розуміється ступінь участі мовця у власному висловлюванні, ступінь приналежності висловлювання мовцю. Для аналізу віршованих творів Е. А. Гришина відокремлює дві провідні групи висловлювань: «словесні дії» (питання, спонукання, перфомативи) та ствердження (оцінки, сентенції, констатації). Вивченню перфомативів у поетичному дискурсі присвячена і

дисертаційна робота Е. А. Горло, де дослідниця, у рамках антропоцентричної парадигми, проводить аналіз прямих, непрямих та прихованих типів перфомативності із залученням до дослідницького поля феноменів прямого та непрямого наміру, а також прихованих інтенцій відправника, які використовуються для ідентифікації особистісних якостей відправника по його мовленню. Спрямованість прагматичних досліджень на авторське «его», знайшло своє відображення і у наукових розвідках Ю. С. Лазебника, де егоцентричне мовлення поета (одна із складових поезії як моделі світу) вивчається за допомогою концептуально-термінологічного апарату когнітивної парадигми.

Отже, в центрі досліджень сьогодні знаходяться такі поняття як мовленнєвий акт, егоцентризм, дискурсивність та модель поетичного дискурсу. Проблема вивчення поетичного дискурсу у прагматичній, антропоцентричній та когнітивній парадигмах є актуальною і потребує подальшого розгляду.

Література:

1. Алёхина Н. В. Синтаксис как доминанта структуры поэтического текста : автореф. дисс. … канд. филол. наук : 10.02.01 / Алёхина Наталья Владимировна ; Дальневост. гос. ун-т. – Владивосток, 2005. – 26 с.
2. Бєлєхова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. … д-ра філол. наук : 10.02.04 / Бєлєхова Лариса Іванівна ; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2002. – 461 с.
3. Горло Е. А. Универсальная антропоцентрическая модель поэтического дискурса : автореф. дисс…. д-ра филол. наук : 10.02.19 / Горло Евгения Анатольевна ; Пед. ин-т Южного федер. ун-та. – Ростов-на-Дону, 2007. – 46 с.
4. Гришина Е. А. Структура поэтического текста с точки зрения теории речевых актов (на материале русского восьмистишия начала XX века) : автореф. дисс. … канд. филол. наук. : 10.02.01 / Гришина Елена Александровна ; Моск. гос. универс. им. М.В. Ломоносова. – М., 1989. – 17 с.
5. Димитренко Л. В. Когнітивні та лінгвостилістичні особливості поетичного образу (на матеріалі американської поезії XX ст.) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.04 / Димитренко Лариса Вікторівна ; Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечнікова. – Одеса, 2000. – 19 с.
6. Лазебник Ю. С. Поезія як модель світу: лінгвістичний аспект: автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.02 / Лазебник Ю. С.; НАН України. – К., 1996. – 47с.
7. Лотман Ю. М. О поэтах и поэзии анализ поэтического текста / Ю. М. Лотман, М. Л. Каспаров. – СПб. : Искусство-СПб., 1996. – 846 с.